

تحلیل و ارزیابی اثرات بیماری کووید-۱۹ بر گردشگری روستایی و نوع سازگاری با آن (مورد مطالعه: روستای شیوند، شهرستان دزپارت)

علی شمس الدینی،^{۱*} حجت صادقی^۲

۱. دانشیار، گروه جغرافیا، واحد شیراز، دانشگاه آزاد اسلامی، شیراز، ایران.

۲. استادیار، گروه جغرافیای طبیعی، دانشکده علوم جغرافیایی و برنامه‌ریزی، دانشگاه اصفهان، اصفهان، ایران.

* نویسنده مسئول: Email: ali.shamsoddini@yahoo.com

تاریخ دریافت: ۲۸ فروردین ۱۴۰۲

تاریخ پذیرش: ۰۶ دی ۱۴۰۲

چکیده

مقدمه: همه‌گیری جهانی کووید-۱۹ با بستن مرزها، بر بخش گردشگری تأثیر گذاشته و تقاضای گردشگران را کاهش داده است. کشورهای در حال توسعه مانند ایران که بخش گردشگری آن‌ها در حال گسترش است، با پیامدهای اقتصادی قابل توجهی روبرو شده‌اند. در ایران، گردشگری روستایی به واسطه منابع متنوع، دارای جایگاه خاصی است. در این زمینه با شیوع کرونا، گردشگری روستایی نیز از نظر ساختاری و کارکردی علاوه بر تغییرات، اثرات مختلفی را نیز پذیرفته است.

هدف: در این تحقیق هدف آن است که اثرات کووید ۱۹ بر گردشگری روستایی و همچنین نوع اقدامات جهت سازگاری با این اثرات شناخته شود.

روش‌شناسی: روش تحقیق، توصیفی-تحلیلی و مبتنی بر داده‌های پیمایشی است. جامعه آماری تحقیق را ساکنان روستای شیوند بالغ بر ۵۰۸ نفر تشکیل داده‌اند. با توجه به جدول مورگان، تعداد ۲۱۷ نفر پرسشگری شدند. روایی پرسش‌نامه از طریق خبرگان تأیید و پایایی نیز با ضریب کرونباخ برابر با ۰/۸۲ تأیید شد.

قلمرو جغرافیایی: در این تحقیق روستای شیوند به عنوان یکی از مهمترین روستاهای گردشگری شهرستان دزپارت در استان خوزستان مطالعه شده است.

یافته‌ها و بحث: نتایج نشان داد که ساکنان روستا نسبت به پاندمی کووید ۱۹، درک درستی داشته‌اند. میانگین ۳/۲۳ و همچنین مقدار مشاهده شده آزمون بیشتر از ۳ یعنی ۷۳ درصد نیز این موضوع را تأیید می‌نماید. این درک درست از کرونا و اثرات آن سبب می‌شود که ساکنان نسبت به اثرات واکنش مناسبی نشان دهند. همچنین بررسی نتیجه اثرات کووید ۱۹ در گردشگری روستایی در سطح کمتر از ۰/۰۵ تأیید نمود که شیوع پاندمی از لحاظ درآمد، اشتغال، تعداد بازدیدکننده، فروش صنایع دستی و رونق اقامتگاه‌ها، یک روند کاهشی و تأثیرات منفی داشته است. بررسی وضعیت تاب‌آوری گردشگری روستایی در مقابله شیوع کرونا بیانگر آن است که ساکنان ۳ اقدام اصلی شامل اتخاذ رویکرد مبتنی بر تلاش و مقابله، اتخاذ روش‌های جدید عرضه محصولات و همچنین روی آوردن به مشاغل جایگزین را جهت کاهش اثرات و سازگاری با پاندمی را مورد تأکید داشته‌اند.

نتیجه‌گیری: نتیجه‌گیری نشان می‌دهد که کرونا اثرات منفی بر گردشگری روستایی داشته و این اثرات از جنبه اقتصادی بسیار قابل توجه بوده است. در این زمینه روستاییان اقدامات مناسبی جهت سازگاری با شرایط بحرانی کرونا انجام داده‌اند که تا حدودی روند تأثیرات را مدیریت و کنترل نموده است.

کلیدواژه‌ها: بیماری کرونا، گردشگری پایدار، سازگاری روستایی.

مقدمه

یکی از مهم‌ترین راهبردهای برای حل مشکلات و چالش‌های نواحی روستایی، رویکرد گردشگری است. گردشگری روستایی در دهه‌های اخیر به عنوان رویکردی برای توسعه اقتصادی مکان‌های حساس به ویژه در نواحی روستایی تلقی شده است (Ibanescu et al, 2018: 1). بسیاری از مناطق روستایی ظرفیت مناسب برای جذب گردشگران را دارند (Hojjat Shmami & Javan, 2022). در واقع، یکی از مقدمات توسعه اقتصادی نواحی روستایی، ترویج فعالیت‌های گردشگری است. تأثیر فعالیت‌های گردشگری بر جوامع روستایی و محیط زیست اخیراً به موضوعی مورد توجه تبدیل شده است؛ چرا که اگر گردشگری روستایی به خوبی مدیریت شود، می‌تواند کمک قابل توجهی به توسعه جامعه روستایی داشته باشد، در غیر اینصورت بر طبیعت و جامعه، نتایج منفی به همراه دارد (Elena, 2019: 137). بنابراین امروزه تلاش‌های اصلی در حمایت از گردشگری روستایی بر بهبود کیفیت اقامتگاه‌ها است که این موضوع از طریق توسعه فناوری اطلاعات و ارتباطات در راستای بهبود بازاریابی، حفاظت، مدیریت و همچنین ارتقای میراث طبیعی و فرهنگی در مناطق روستایی دنبال می‌شود (Maroto-Martos et al, 2020: 181). در این زمینه تلاش می‌شود که از این راهبرد جهت رفع بسیاری از چالش‌های مناطق روستایی شامل فقر (Feng et al, 2018)، مهاجرت، بهبود درآمد، تنوع بخشی به مشاغل (Santos, 2021؛ cheng et al, 2020)، کاهش فشار بر طبیعت (Khartishvili et al, 2019) بهبود کیفیت زندگی، ارتقاء فناوری (Yang et al, 2021)، بهبود شرایط محیطی و کالبدی (Cucari et al, 2019)، ثبات جمعیتی، خدمات عمومی و پایداری اقتصادی-اجتماعی (Ibanescu et al, 2018). استفاده شود. توسعه گردشگری در نواحی روستایی از یک طرف می‌تواند نقش مهمی در متنوع‌سازی اقتصاد جوامع روستایی داشته و فراهم‌کننده بستر و زمینه‌ساز توسعه پایدار روستایی باشد و از طرف دیگر وسیله‌ای برای تحرک رشد اقتصاد ملی به حساب می‌آید (Javan, 2021). توسعه گردشگری منوط بر اینکه با برنامه‌ریزی صحیح انجام شود، می‌تواند اثرات اقتصادی، اجتماعی و محیطی مناسبی را در بر داشته باشد (Javan & Barzegar, 2024).

در طی چند ساله گذشته گردشگری روستایی، دچار تغییرات زیادی شده و وضعیت نامناسبی داشته است. از دلایل و عوامل مؤثر در این زمینه، شیوع کووید-۱۹ بوده است. پاندمی ویروس کرونا از سال ۲۰۱۹ شروع شده و تاکنون نیز ادامه دارد. پاندمی کرونا در شهر ووهان چین و در سال ۲۰۱۹ شناخته و توسط سازمان بهداشت جهانی در سال ۲۰۲۰ به عنوان یک پاندمی معرفی شد. مخاطره کرونا، مخاطره‌ای است که بر بستر جهانی شدن طبق نظریه هاگستراند اشاعه پیدا کرده و جهان را همراه خود کرده است. در این شرایط جدید، انسان نگران سرنوشت خود است و در برابر تهدید و مخاطره، انسان سه واکنش ممکن از خود بروز می‌دهد، انکار، بی‌تفاوتی و تغییر و تحول (Beck, 2006: 331).

این پاندمی تأثیرات زیادی از جنبه‌های مختلف اقتصادی، اجتماعی، زیست‌محیطی و فردی بر جامعه بشری داشته است (Sharifi & Khavarian, 2020: 48). اگرچه شیوع ویروس کرونا آسیب‌های بسیاری را بر صنعت گردشگری جهان وارد ساخت اما همواره راه‌هایی برای بهبود اوضاع پیشنهاد می‌شود (Bakar & Rosbi, 2020: 191) و به نظر می‌رسد گردشگری روستایی به لحاظ تراکم جمعیت بسیار کمتر از شهرهای بزرگ و احتمال کمتر انتقال ویروس و همچنین بازیابی کسب و کارهای آسیب دیده روستایی، گزینه خوبی برای رفع این آسیب‌ها باشد. البته نمی‌توان از اثرات کرونا بر گردشگری روستایی غافل ماند. این موضوع ریشه در تفاوت‌های منطقه‌ای، سیاست‌ها و منابع گردشگری دارد. با وجود آنکه منابع گردشگری در هر منطقه می‌توانند اثرات مثبتی به دنبال داشته باشند، اما به فراخور برخی بحران‌ها و چالش‌های غیر اقتصادی (Sio-Chong & So, 2020) از جمله بیماری‌های همه گیر مانند کرونا، گردشگری تحت تأثیر قرار گرفته و شرایط ناپایداری را تجربه کرده است. بررسی‌ها نشان می‌دهد که همه‌گیری کووید ۱۹ به عنوان یک بیماری فراگیر و جهانی، تأثیر بی‌سابقه‌ای بر تمام جنبه‌های زندگی از جمله گردشگری روستایی داشته و کاهش کسب و کار خانگی، تعطیلی اقامتگاه‌های بوم گردی، کاهش درآمد (Sari et al, 2022)، کاهش مشارکت ذینفعان و فرآیندهای نظارتی (Polukhina et al, 2021)، کاهش گردشگر ورودی، تعطیلی مشاغل گردشگری، تعطیلی موءسسات آموزشی گردشگری، افزایش بیکاری (Vaishar & Stastna, 2022) را به دنبال داشته است. کووید ۱۹ از جنبه‌های مختلف

اجتماعی و اقتصادی بر گردشگری روستایی تأثیرگذار بوده است و نوع اثرات نیز منفی می‌باشد؛ چرا که نتیجه این اثرات به کاهش گردشگر ورودی به روستاها و برهم خورد تعادل درآمدی و فرصت‌های اقتصادی منجر شده است.

در مواجهه با اثرات منفی کووید ۱۹، روستاهای گردشگری که نسبت به انواع بحران‌ها، از قبل پیش‌بینی و برنامه‌ریزی منسجم‌تری داشته‌اند، موفق‌تر عمل نموده‌اند. این نوع مواجهه و برنامه‌ریزی، ریشه در مفهوم تاب‌آوری و توجه به آن دارد. تاب‌آوری ظرفیتی برای مقاومت در برابر استرس و فاجعه است و به یک مفهوم مهم در زمینه مدیریت بحران و بلایا تبدیل شده است (Demiroz & Haase, 2019). در رابطه با تأثیرات کووید ۱۹ بر گردشگری روستایی، نیز بخش زیادی از آن به تاب‌آوری جوامع روستایی مرتبط است. در این میان هرچه میزان تاب‌آوری جوامع روستایی بیشتر باشد، اثرات منفی بیماری کووید ۱۹ بر آن‌ها کمتر بوده است. تحقیقات نشان می‌دهد که در برخی مکان‌ها، جامعه محلی نسبت به اثرات کووید ۱۹ واکنش و اقدامات مثبتی انجام داده است که استفاده از اعمال پروتکل‌های بهداشتی در فعالیت‌های مختلف، ارائه کمک‌های نقدی یا غیرنقدی به خانواده‌های آسیب‌دیده، تقویت بخش کشاورزی، تقویت نیروی انسانی ماهر در گردشگری و اتخاذ نوآوری در محصولات گردشگری از مهمترین آن‌ها است (Sari et al, 2022). مطالعه (Ngoc Su et al, 2021) نیز تأیید نمود که اتخاذ شیوه‌های مناسب در زمینه منابع انسانی بخش گردشگری در دوره کووید ۱۹، سبب شده که کسب و کارهای گردشگری و نیروی انسانی حفظ شود و انعطاف‌پذیری در مواجهه با کووید ۱۹ وجود داشته باشد. تحقیق (Marco-Lajara et al, 2022) نیز بر نقش مسولیت اجتماعی مشارکتی در تاب‌آوری مقابله با کرونا اشاره داشته است. همچنین در برخی موارد نیز هویت فرهنگی، آداب و رسوم و سنت‌ها و همچنین شبکه‌های اجتماعی قوی در میان مردم بر انسجام و مقابله با کرونا مؤثر بوده است (Gabriel-Campos et al, 2021). نوآوری در محصولات گردشگری، عرضه محصولات از طریق فناوری، تقویت بازاریابی، کاهش هزینه‌های بخش خدمات گردشگری، افزایش جذابیت مقاصد گردشگری، رقابت‌پذیری سبد محصولات و همچنین گسترش مشارکت‌های محلی (Traskevich & Fontanari, 2021) از دیگر اقدامات در مقابله با بحران کرونا در حوزه گردشگری بوده است. این اقدامات خود نشانه‌های مهمی از تاب‌آوری اجتماعی و اقتصادی جوامع روستایی در حوزه گردشگری در مقابله با کرونا است. بنابراین نمی‌توان از اهمیت و جایگاه تاب‌آوری در گردشگری چشم‌پوشی نمود.

در شیوع ویروس کرونا، بین جمعیت روستایی- شهری و سکونتگاه‌های روستایی و شهری تفاوت ویژه‌ای دیده نمی‌شود. با این حال، به عنوان یک بحران، ویروس کرونا تأثیر منفی در اقتصاد روستایی داشته و یا می‌تواند محرک مهم برای نوآوری در مشاغل جدید در نواحی روستایی باشد. در محیط‌های مختلف جغرافیایی، ادراک و شناخت‌های متفاوتی نسبت به این ویروس دیده می‌شود (کریم‌زاده و همکاران، ۱۳۹۹: ۴۹). با شیوع کرونا، محدودیت‌های زیادی در زمینه سفر اتفاق افتاده است که کشور ایران نیز از این موضوع بی‌تأثیر نبوده است. از ۵ سال گذشته براساس آمار تخمینی، از ابتدای اسفند تا پایان فروردین ماه، تقریباً ۱ میلیون مسافرت خارجی انجام شده و حدود ۸۵۰ هزار نفر نیز به عنوان گردشگری خارج‌در این بازه زمانی به کشور وارد شده‌اند. همچنین در بعدی گردشگری داخلی نیز در این مدت، بیش از چند میلیون نفر سفر داخلی با توجه به اقامت گردشگران ثبت شده است (بیشمی و همکاران، ۱۳۹۹: ۳۱). این وضعیت با توجه به شیوع کووید ۱۹، با رکود عجیبی مواجه شد و معضلات مختلفی از جمله کاهش کسب و کارها، تعطیل شدن اقامتگاه‌های بوم گردی (Hoque et al, 2020: 56) و مسائل اجتماعی زیادی را به دنبال داشته است. گردشگری روستایی نیز به عنوان بخش مهمی از گردشگری کشور از این شرایط و تأثیرپذیری مبرا نبوده است. این رکود و تأثیرات در روستاهایی که گردشگری نقش مهمتری در اقتصاد آن‌ها ایفاء می‌نموده، بسیار متفاوت بوده است. به عبارت دیگر بخش اعظم اقتصاد برخی از روستاها، گردشگری است و به واسطه رشد گردشگری، از نظر درآمدهای خانوار، اشتغال، تولید و سرمایه‌گذاری، گردشگری نقش تعیین‌کننده را دارد. بنابراین این روستاها نیز به سبب همین نقش آفرینی گردشگری در رشد و توسعه آن‌ها، متحمل تأثیرات بیشتری از شیوع کرونا شده‌اند.

روستای شیوند که در شهرستان دزپارت استان خوزستان قرار گرفته است، از مهمترین روستاهای هدف گردشگری استان و کشور است. این روستا به واسطه موقعیت جغرافیایی و منابع متنوع گردشگری از جمله کاروانسرای قدیمی،

وجود آسیاب، گورستان، امامزاده محمد، سیاه چال قدیمی، کتیبه‌های بردگاری، آثار نقش برجسته در پیرامون روستا، آبشار شیوند، صنایع دستی متنوع (جاجیم، گلیم، فرش) و محصولات باغی (انار، گردو)، در طول سال پذیرای گردشگران زیادی از سرتاسر کشور است. با توجه به همین تنوع منابع، گردشگری نقش مهمی در اقتصاد این روستا ایفا می‌نماید. در طی چند سال گذشته با شیوع کووید ۱۹، اقتصاد این روستا دچار رکود شده و تغییراتی در این زمینه اتفاق افتاده است. به عبارت دیگر گردشگری روستا به مرحله رکود رسید و با توجه به محدودیت‌های سفر گردشگران، میزان گردشگر ورودی به روستا، کاهش پیدا نمود. با توجه به اهمیت و نقش مهم گردشگری در اقتصاد این روستا و از سوی دیگر شیوع کووید ۱۹، بررسی اثرات این پاندمی در گردشگری روستا می‌توان اثرات بحران را بخوبی از جنبه‌های گوناگون مشخص نماید. علاوه بر این با توجه به شیوع کرونا، جوامع مختلف تلاش نمودند که با انجام برخی اقدامات، بخش از این تأثیرات و پیامدهای کووید ۱۹ را کاهش و مدیریت نمایند. شناخت این روش‌ها و اقدامات نیز می‌تواند روش‌های بهتر مدیریت بحران را با توجه به جوامع محلی نشان دهد و میزان تاب‌آوری جامعه روستایی را در مقابله با بحران کرونا را روشن نماید. بنابراین مسأله تحقیق از یکسو بررسی اثرات شیوع کرونا بر وضعیت گردشگری روستایی و از سوی دیگر شناخت اقدامات و تاب‌آوری جامعه روستایی در مقابله با آن بوده است. در این زمینه سؤالات اصلی تحقیق این است که اثرات کووید ۱۹ بر گردشگری روستایی چگونه بوده و جامعه روستایی چه اقداماتی جهت سازگاری در مقابله با اثرات کووید ۱۹ اتخاذ نموده است؟

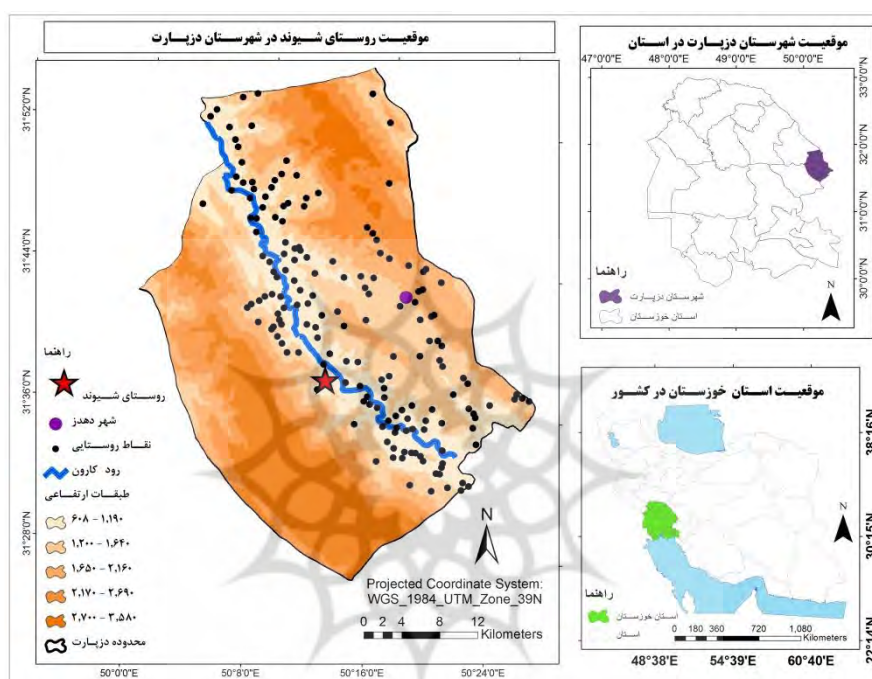
روش‌شناسی

روش تحقیق با توجه به ماهیت آن توصیفی-تحلیلی و از نظر هدف کاربردی است. همچنین روش گردآوری داده‌ها، پیمایشی است. جامعه آماری تحقیق را جمعیت روستای شیوند در شهرستان دزپارت استان خوزستان در سال ۱۳۹۵ برابر با ۵۰۸ نفر تشکیل داده‌اند. از دلایل انتخاب این روستا به عنوان نمونه مطالعه، نقش مهم گردشگری در اقتصاد این روستا، وجود جاذبه‌های اکوتوریسمی، بازدید سالانه و مداوم گردشگران از این روستا به صورت شخصی و تور، قرار داشتن در لیست روستاهای هدف گردشگری کشور. بر اساس محاسبه جدول مورگان، حجم نمونه به تعداد ۲۱۷ نفر محاسبه شد. ابزار گردآوری داده‌ها، پرسش‌نامه بوده که روایی آن از طریق ۱۰ نفر از جامعه نخبگان تأیید و پایایی نیز از طریق آلفای کرونباخ با ضریب ۰/۸۲ تأیید شد. نمونه‌گیری به صورت تصادفی (اتفاقی) در سطح روستا انجام شد. برای انجام این تحقیق، ابتدا با استفاده از پرسش‌نامه، اثرات مختلف کووید ۱۹ بر گردشگری روستا شناخته و تحلیل شد. برای تحلیل داده‌های کمی از نرم‌افزار SPSS استفاده شد. سپس با استفاده از روش مصاحبه، اقدامات مقابله با کرونا با توجه به اثرات، شناخته و تحلیل گردید. در حقیقت بخش دوم، تاب‌آوری جامعه روستایی را در مقابله با کووید ۱۹ نشان می‌دهد. در این بخش از روش مصاحبه با ۲۰ نفر استفاده شده است. برای تجزیه و تحلیل داده‌های کیفی از تحلیل محتوا و برای نمونه‌گیری از روش اشباع نظری استفاده شده است؛ چرا که بر اساس روش اشباع نظری، ادامه مصاحبه به تعداد بیشتر از ۲۰ نفر، نتیجه‌ای جدیدی در اختیار قرار نداده است. لازم به ذکر است بعد از جمع‌بندی داده‌های کیفی، متغیرها (اقدامات سازگاری با شیوع پاندمی) نیز از طریق روش کمی تحلیل و رتبه‌بندی شدند.

قلمرو جغرافیایی پژوهش

روستای شیوند در جنوب شهرستان دزپارت و در ۲۰ کیلومتری مرکز آن (شهر دهدز) در استان خوزستان واقع شده است. این روستا از یکسو با رشته کوه‌های زاگرس و از سوی دیگر با سد و رودخانه کارون ارتباط و مجاورت دارد. روستای شیوند به دلیل همجواری با دریاچه سد و رودخانه کارون از یکسو و رشته کوه‌های زاگرس با جنگل‌های بلوط، رودخانه‌ها، آبراهه‌ها، آبشارها، صخره‌ها و نیز برخورداری از طبیعت مطلوب از سوی دیگر از جذابیت‌های بی‌نظیری برای گردشگری برخوردار است. این منطقه در دامنه کوه‌های زاگرس با ارتفاع ۱۶۴۱ متری از سطح دریا قرار دارد. میزان باران سالانه منطقه بطور متوسط ۶۵۶ میلیمتر است که در فصل زمستان گاهی در ارتفاعات به صورت برف

نازل می شود. متوسط درجه حرارت نیز ۲۴ درجه سانتی گراد است (سازمان هواشناسی، ۱۴۰۰). جمعیت روستای شیوند بر اساس آمار سال ۱۳۹۵، بالغ بر ۵۰۸ نفر بوده است (مرکز آمار ایران، ۱۳۹۵). از جمله آثار گردشگری روستا می توان به کاروانسرای قدیمی از دوره صفوی، دو آسیاب، گورستان، قلعه ای مخروبه متعلق به هزاره های سوم و چهارم قبل از میلاد، کاروانسرای عباسی، امامزاده محمد، سیاه چال قدیمی که زمانی به عنوان زندان از آن استفاده می شده و ۲۵ متر عمق دارد، کتیبه های بردگاری و آثار نقش برجسته در پیرامون روستا اشاره کرد. از جمله جاذبه های دیگر این روستا آبشار شیوند (بلندترین آبشار خوزستان) می باشد. ارتفاع این آبشار حدوداً ۹۰ متر است که از دل کوه های منگشت سرازیر می شود. دوخت و تولید جاجیم بافی، نمدمالی، شال گردن، خورجین، گلیم بافی و فرش های دستباف از رایج ترین صنایع دستی روستای شیوند به حساب می آیند. همچنین مهمترین محصولات و تولیدات روستای شیوند شامل انار، گردو، بادام، گیلان و فرآورده های لبنی است.

شکل ۱. نقشه موقعیت جغرافیایی منطقه و روستای شیوند

یافته ها و بحث

بررسی توصیفی متغیر جنس در سطح جامعه پاسخگو نشان می دهد که ۷۵/۱ درصد نمونه از گروه مردان (معادل ۱۶۳ نفر) و ۲۴/۹ درصد نیز از گروه زنان (۵۴ نفر) هستند. توزیع مناسبی از نظر این متغیر وجود دارد. بررسی متغیر سن نشان می دهد که بیش از ۶ درصد در گروه سنی ۲۱ تا ۳۰ سال، ۱۸/۹ درصد بین ۳۱ تا ۴۰ سال، ۳۱/۳ درصد بین ۴۱ تا ۵۰ سال، ۳۱/۳ درصد بین ۵۱ تا ۶۰ سال و ۱۲/۴ درصد نیز بین ۶۱ تا ۶۵ سال قرار داشته اند. همچنین از نظر متغیر تحصیلات نیز ۱۲/۹ درصد را افراد بیسواد، ۱۸/۴ درصد را زیردیپلم، ۱۲ درصد را افراد دیپلم، ۲۴/۹ درصد را افراد فوق دیپلم و ۳۱/۸ درصد نیز افراد دارای لیسانس تشکیل داده اند. بیش از ۵۶/۷ درصد افراد دارای تحصیلات عالی و آکادمیک بوده اند.

از نظر متغیر شناخت مهمترین فعالیت، بیش از ۴۴/۲ درصد افراد گردشگری را به عنوان مهمترین فعالیت ذکر نموده اند. همچنین ۲۴/۹ درصد افراد دارای شغل در حوزه باغی، ۱۲/۴ درصد حوزه زراعی، ۶/۵ درصد در حوزه دامداری و ۱۲ درصد نیز گزینه سایر را انتخاب نموده اند. بنابراین بیشتر افراد دارای شغل در حوزه گردشگری بوده اند.

بنابراین از نظر متغیرهای مونوگرافی، توزیع مطلوبی مشاهده می‌شود و سعی شده که از تمامی افراد با ویژگی‌های مختلف پرسشگری انجام شود. این موضوع می‌تواند در نتیجه تحقیق و تعمیم دادن نتایج مؤثر باشد.

ارزیابی میزان تجربه کاری افراد در حوزه گردشگری روستا

ارزیابی میزان تجربه کاری افراد در حوزه گردشگری روستا نشان می‌دهد که بیش از ۳۰/۹ درصد گزینه زیاد و ۳۷/۳ درصد نیز گزینه خیلی زیاد را انتخاب نموده‌اند. ۱۲/۴ درصد گزینه متوسط، ۱۲/۹ درصد گزینه کم و ۶/۵ درصد نیز گزینه تجربه خیلی کم را انتخاب نموده‌اند. در مجموع ۶۸/۲ درصد افراد تجربه کافی در حوزه گردشگری داشته‌اند. بنابراین بیشتر افراد نمونه نسبت به گردشگری و وضعیت آن در روستا می‌توانند با توجه به تجربه کاری، آشنایی مناسبی داشته باشند.

جدول ۱. ارزیابی میزان تجربه کاری افراد در حوزه گردشگری روستا

گزینه	فراوانی	درصد	درصد تجمعی
خیلی کم	۱۴	۶/۵	۶/۵
کم	۲۸	۱۲/۹	۱۹/۴
متوسط	۲۷	۱۲/۴	۳۱/۸
زیاد	۶۷	۳۰/۹	۶۲/۷
خیلی زیاد	۸۱	۳۷/۳	۱۰۰
جمع	۲۱۷	۱۰۰	-

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

ارزیابی روند ورود انواع گردشگر به روستا در حال حاضر نسبت به قبل از شیوع

ارزیابی روند ورود انواع گردشگر به روستا در حال حاضر نسبت به قبل از شیوع نشان می‌دهد که در زمینه گردشگران خارجی، روند همچنان کاهشی است. بگونه‌ای که بیش از ۶۱/۸ درصد نمونه گزینه کاهشی را انتخاب نموده‌اند. میانگین برابر با ۱/۵۴ نیز بخوبی این موضوع را تأیید می‌نماید. همچنین در زمینه گردشگران کشوری نیز بیش از ۵۸/۱ درصد گزینه افزایشی و ۱۵/۷ درصد نیز گزینه بدون تغییر را انتخاب نموده‌اند. با توجه به این آمار و مقدار میانگین برابر با ۲/۳۱، می‌تواند بیان نمود که روند این نوع گردشگر، یک روند افزایشی است. بررسی گردشگران استانی نیز نشان می‌دهد که یک روند افزایشی وجود دارد؛ چرا که بیش از ۵۹ درصد گزینه افزایشی را انتخاب نموده‌اند و میانگین این شاخص نیز ۲/۴۳ گزارش شده است. در زمینه گردشگران بومی-محلی نیز ۶۷/۷ درصد روند افزایشی را معتقد بوده‌اند. میانگین ۲/۵۷ برای این شاخص نیز می‌تواند تأییدکننده این نکته باشد. بنابراین می‌تواند اینگونه بیان نمود که به جز گروه گردشگران خارجی، سه گروه دیگر گردشگر(کشوری، استانی و محلی)، دارای یک روند افزایشی بوده و این روند نشانگر رونق مجدد گردشگری در این روستا و افزایش تقاضاکنندگان است(جدول ۲).

جدول ۲. بررسی توزیع فراوانی متغیر نوع گردشگر

میانگین	انواع گردشگر						فراوانی(درصد)
	کاهشی		بدون تغییر		افزایشی		
	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	فراوانی	درصد	
گردشگران خارجی	۱۳۴	۶۱/۸	۴۷	۲۱/۷	۳۶	۱۶/۶	۱/۵۴
گردشگران کشوری(استان های دیگر)	۵۷	۲۶/۳	۳۴	۱۵/۷	۱۲۶	۵۸/۱	۲/۳۱
گردشگران استانی(خوزستان)	۳۳	۱۵/۲	۵۶	۲۵/۸	۱۲۸	۵۹	۲/۴۳
گردشگران بومی -محلی(شهرستان)	۲۳	۱۰/۶	۴۷	۲۱/۷	۱۴۷	۶۷/۷	۲/۵۷
جمع	۲۱۷	۱۰۰	۲۱۷	۱۰۰	۲۱۷	۱۰۰	-

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

سنجش معناداری نرمال بودن توزیع داده‌ها

برای اینکه مشخص شود توزیع نمونه نرمال بوده یا نه، از آزمون کلموگراف اسمیرونوف استفاده شد. مبنای تعیین معناداری، سطح کمتر از ۰/۰۵ است. با توجه به اعداد به دست آمده برای معیار تصمیم که کمتر از عدد ۰/۰۵ و برابر با ۰/۰۰۰ است، می‌توان نتیجه گرفت که توزیع داده‌ها غیرنرمال است؛ چرا که همه اعداد به دست آمده در جدول کمتر از ۰/۰۵ می‌باشد و این نشان‌دهنده توزیع غیرنرمال شاخص‌ها است. لذا از آزمون های غیرپارامتریک استفاده شده است.

جدول ۳. سنجش معناداری نرمال بودن توزیع داده‌ها

شاخص	درک ساکنان از پاندمی	اثرات پاندمی	اقدامات سازگاری
تعداد	۲۱۷	۲۱۷	۲۱۷
آمار کلموگراف-اسمیرونوف	۲/۱۹۰	۳/۰۷۶	۲/۲۴۶
سطح معناداری (تصمیم گیری)	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

ارزیابی درک ساکنان روستا از همه‌گیری کووید ۱۹

در این بخش به دنبال بررسی درک ساکنان روستای از کووید ۱۹ هستیم. برای تحلیل آن از آزمون دو جمله‌ای استفاده شده است. در این آزمون مبنا مقایسه عدد ۳ بر اساس طیف لیکرت بوده است. بر این اساس دو گروه کمتر از ۳ و بیشتر از ۳ در این آزمون، ملاک بررسی است که گروه کمتر از ۳، نشانگر عدم درک ساکنان از پاندمی کرونا بوده و گروه بیشتر از ۳، درک مطلوب ساکنان از همه‌گیری بوده است. بررسی نتیجه آزمون دو جمله‌ای نشان می‌دهد که متغیرهای ارزیابی درک ساکنان روستا از همه‌گیری کووید ۱۹ در سطح کمتر از ۰/۰۵ معنادار بوده است. نتیجه نشان می‌دهد که درک ساکنان از تأثیر کرونا روی فعالیت‌های اقامتگاهی با ۶۳ درصد نسبت مشاهده شده در گروه دوم و میانگین برابر با ۳/۵۷، مشخص است. در زمینه بازدید گردشگران نیز با توجه به مقدار ۶۲ درصد نسبت مشاهده شده در گروه دوم و میانگین ۳/۶۲، می‌توان نتیجه گرفت که ساکنان درک درستی از تأثیرات کرونا روی بازدید گردشگران و کاهش آن‌ها داشته‌اند. علاوه بر این ساکنان درک مطلوبی از تأثیرگذاری کووید ۱۹ بر درآمد روستاییان با میانگین ۳/۸۴ و نسبت مشاهده شده برابر با ۰/۷۶ و اجرای پروتکل‌های بهداشتی در ارائه خدمات گردشگری با میانگین ۳/۸۷ و نسبت مشاهده شده برابر با ۰/۶۲ ابزار داشته‌اند. در حقیقت آن‌ها درک مناسبی از تأثیرگذار کرونا در جنبه‌های مختلف داشته‌اند.

همچنین نتیجه آزمون دو جمله‌ای تأیید نموده است که ساکنان روستا درک نامناسبی از داشتن اطلاعات کافی در مورد سیاست‌های بخش گردشگری مرتبط با همه‌گیری با میانگین ۲/۴۷ و نسبت مشاهده شده منفی برابر با ۰/۸۰ و ارائه اطلاعات در مورد سیاست‌های گردشگری مرتبط با پاندمی توسط نهاد دهیاری با میانگین ۲/۷۸ و نسبت مشاهده

شده منفی برابر با ۰/۷۰ داشته‌اند. لازم به ذکر است که بیشتر ساکنان روستا به طولانی شدن پاندمی کرونا اعتقاد نداشته‌اند؛ چرا که میانگین برابر با ۲/۴۹ و نسبت مشاهده شده کمتر از ۳ (۷۹ درصد) بخوبی این نکته را تأیید می‌نماید. نتیجه کلی آزمون نیز نشانگر این است که ساکنان روستا نسبت به همه‌گیری یا پاندمی کووید ۱۹، درک درستی داشته‌اند. میانگین ۳/۲۳ و همچنین مقدار مشاهده شده آزمون بیشتر از ۳ یعنی ۷۳ درصد نیز این موضوع را تأیید می‌نماید. این درک درست از کرونا و اثرات آن سبب می‌شود که ساکنان نسبت به اثرات واکنش مناسبی نشان دهند (جدول ۴).

جدول ۴. ارزیابی درک ساکنان روستا از همه‌گیری کووید ۱۹ با آزمون (Binomial Test)

متغیر	رده	فراوانی	نسبت مشاهده شده	نسبت مورد	P-value	میانگین
کرونا روی فعالیت‌های اقامتگاهی تأثیر داشته است.	گروه ۱	≤۳	۸۰	۰/۳۷	۰/۰۰۰	۳/۵۷
	گروه ۲	>۳	۱۳۷	۰/۶۳		
	کل	-	۲۱۷	۱		
همه‌گیری بر بازدید گردشگران تأثیر گذاشته است	گروه ۱	≤۳	۸۲	۰/۳۸	۰/۰۰۰	۳/۶۲
	گروه ۲	>۳	۱۳۵	۰/۶۲		
	کل	-	۲۱۷	۱		
همه‌گیری بر درآمد افراد تأثیر گذاشته است	گروه ۱	≤۳	۵۳	۰/۲۴	۰/۰۰۰	۳/۸۴
	گروه ۲	>۳	۱۶۴	۰/۷۶		
	کل	-	۲۱۷	۱		
شما اطلاعاتی در مورد سیاست‌های بخش گردشگری مرتبط با همه‌گیری داشته‌اید	گروه ۱	≤۳	۱۷۳	۰/۸۰	۰/۰۰۰	۲/۴۷
	گروه ۲	>۳	۴۴	۰/۲۰		
	کل	-	۲۱۷	۱		
دهیاری، اطلاعاتی در مورد سیاست‌های گردشگری مرتبط با همه‌گیری ارائه کرده است	گروه ۱	≤۳	۱۵۱	۰/۷۰	۰/۰۰۰	۲/۷۸
	گروه ۲	>۳	۶۶	۰/۳۰		
	کل	-	۲۱۷	۱		
در ارائه خدمات گردشگری پروتکل‌های بهداشتی را اجرا کرده‌اید	گروه ۱	≤۳	۸۲	۰/۳۸	۰/۰۰۰	۳/۸۷
	گروه ۲	>۳	۱۳۵	۰/۶۲		
	کل	-	۲۱۷	۱		
همه‌گیری برای مدت طولانی ادامه خواهد داشت	گروه ۱	≤۳	۱۷۲	۰/۷۹	۰/۰۰۰	۲/۴۹
	گروه ۲	>۳	۴۵	۰/۲۱		
	کل	-	۲۱۷	۱		
مجموع شاخص‌ها	گروه ۱	≤۳	۵۹	۰/۲۷	۰/۰۰۰	۳/۲۳
	گروه ۲	>۳	۱۵۸	۰/۷۳		
	کل	-	۲۱۷	۱		

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

ارزیابی اثرات کووید ۱۹ در گردشگری روستایی

با توجه به غیرنرمال بودن داده‌ها، از آزمون ویلکاکسون جهت مقایسه وضعیت گردشگری روستایی در قبل و بعد از شیوع کووید ۱۹ و شناخت اثرات با توجه به تغییرات اتفاق افتاده، استفاده شده است. این آزمون آماری به منظور انجام بررسی دو نمونه وابسته یا انطباق بین دو نمونه به کار گرفته می‌شود. در حقیقت هم جهت تغییر و هم میزان اثر و تغییر را بررسی می‌کند.

بررسی آزمون ویلکاکسون در سطح متغیرها نشان می‌دهد که شیوع کووید ۱۹ در گردشگری روستای شیوند تأثیرات عمیقی داشته است؛ چرا که سطح معناداری برای ۱۱ متغیر، کمتر از ۰/۰۵ و برابر با ۰/۰۰۰ گزارش شده است. بررسی وضعیت رتبه‌ها نیز گویای آن است که برای همه متغیر میزان رتبه‌های مثبت بیشتر از رتبه‌های منفی است. برای نمونه نتیجه نشان

می‌دهد که وضعیت مشاغل گردشگری در بعد از شیوع کرونا، نامناسب‌تر شده است، مقایسه میانگین این متغیر در قبل از شیوع (۳/۶۹) و بعد از شیوع (۲/۱۷) بخوبی این نکته را تأیید می‌نماید. علاوه بر این رتبه‌های مثبت برای این متغیر ۱۲۴ و رتبه‌های منفی ۲۷ می‌باشد که دلیل آماری دیگر در تأیید این موضوع است.

در زمینه وضعیت اقامتگاه‌ها نیز مقایسه میانگین قبل از شیوع (۳/۶۹) و بعد از شیوع (۲/۱۷) نیز تأیید می‌نماید که وضعیت بعد از شیوع کرونا برای این متغیر نامطلوب ارزیابی شده و در حقیقت شیوع پاندمی روی این متغیر تأثیرگذاری منفی داشته است. مقایسه رتبه‌های مثبت و منفی و همچنین میانگین قبل و بعد از شیوع پاندمی برای متغیرهای وضعیت کسب و کارهای صنایع دستی، ارائه خدمات حوزه گردشگری، وضعیت درآمدهای خانوار، فروش محصولات تولید شده برای گردشگران با قیمت مناسب، وضعیت تورهای گردشگری، تعداد بازدیدکنندگان از روستا، وضعیت فروش محصولات باغی و فرآورده‌های آن و تمایل گردشگران به اقامت شبانه روزی، بیانگر آن است که بعد از شیوع پاندمی، وضعیت این متغیر نامناسب‌تر شده و در حقیقت کرونا در وضعیت این متغیرها تأثیر منفی داشته است.

بررسی نتیجه مجموع متغیرها در سطح کمتر از ۰/۰۵ نیز تأیید می‌نماید که شیوع پاندمی در گردشگری روستایی تأثیرگذار بوده است؛ رتبه‌های مثبت برابر با ۱۹۰ و رتبه‌های منفی برابر با ۲۷ و همچنین میانگین قبل از شیوع پاندمی (۳/۷۰) و بعد از شیوع (۲/۱۹) بخوبی تأیید می‌نماید که با شیوع کرونا، گردشگری روستایی وضعیت نامناسبی پیدا کرده و از لحاظ درآمد، اشتغال، تعداد بازدیدکننده، فروش صنایع دستی، رونق اقامتگاه‌ها و ارائه خدمات، یک روند کاهشی را شاهد هستیم. به طور کلی شیوع پاندمی کرونا در گردشگری روستایی اثرات منفی از جنبه‌های اقتصادی و اجتماعی داشته است (جدول ۵).

جدول ۵. سنجش اثرات کووید ۱۹ در گردشگری روستایی از طریق آزمون ویلکاکسون (مقایسه وضعیت قبل و بعد از شیوع)

متغیر	میانگین داده‌ها		رتبه‌ها		سطح معناداری
	قبل از شیوع	بعد از شیوع	رتبه مثبت	رتبه منفی	
وضعیت مشاغل گردشگری	۳/۶۹	۲/۱۷	۱۲۴	۲۷	۰/۰۰۰
وضعیت و رونق اقامتگاه‌ها	۴/۰۵	۲/۱۴	۱۴۹	۰	۰/۰۰۰
شرایط کسب و کارهای خانگی مربوط به زنان	۳/۶۷	۱/۹۴	۱۸۹	۲۷	۰/۰۰۰
وضعیت کسب و کارهای صنایع دستی	۳/۴۷	۱/۷۹	۱۶۰	۲۷	۰/۰۰۰
ارائه خدمات حوزه گردشگری	۳/۷۷	۲/۳۸	۱۶۱	۴۳	۰/۰۰۰
وضعیت درآمدهای خانوار	۳/۷۵	۲/۳۱	۱۳۳	۲۹	۰/۰۰۰
فروش محصولات تولید شده برای گردشگران با قیمت	۳/۷۳	۱/۹۸	۱۶۳	۲۸	۰/۰۰۰
وضعیت تورهای گردشگری	۳/۴۴	۲/۳۳	۱۲۵	۴۰	۰/۰۰۰
تعداد بازدیدکنندگان از روستا	۳/۸۹	۲/۴۶	۱۶۷	۲۵	۰/۰۰۰
وضعیت فروش محصولات باغی و فرآورده‌های آن	۳/۷۹	۲/۶۱	۱۴۹	۵۴	۰/۰۰۰
تمایل گردشگران به اقامت شبانه روزی	۳/۴۶	۱/۹۲	۱۲۲	۱۳	۰/۰۰۰
مجموع شاخص	۳/۷۰	۲/۱۹	۱۹۰	۲۷	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

شناخت و تحلیل اقدامات محلی جهت سازگاری با کرونا در بخش گردشگری

همانگونه که بیان شد، یک بخش مهم از پژوهش، بخش کیفی است. برای جمع‌آوری داده‌های بخش کیفی از روش مصاحبه استفاده شده است. نتایج این بخش، به صورت مفاهیم و جملات کلیدی در جدول (۶) ذکر شده است. در این قسمت با توجه به اثرات پاندمی در بخش گردشگری روستایی، برخی اقدامات جهت سازگاری با شرایط جدید در دوره کرونا توسط جامعه روستایی اتخاذ شده است. این اقدامات در واقع نوعی تاب‌آوری گردشگری روستایی در مقابله با شیوع کرونا و با هدف کاهش اثرات بوده است. تحلیل محتوای مصاحبه با ۲۰ نفر از ساکنان روستای نشان می‌دهد که ۱۰ اقدام نسبت به دیگر

موارد، توسط مردم بیشتر مورد تأکید بوده است. بیشترین فراوانی در بین اقدامات سازگاری با شیوع پاندمی مربوط به مفهوم اجرای پروتکل سخت‌گیرانه بهداشتی با ۹۵ درصد بوده است. مفهوم متحمل ضررشدن در دوره همه‌گیری با ۹۰ درصد از حجم نمونه و پرداخت به مشاغل دیگر در دوره پاندمی با ۸۵ درصد در رتبه‌های بعدی اهمیت قرار گرفته‌اند. کمترین فراوانی نیز مربوط به مفهوم اقدام به جذب گردشگران بومی-محلی با ۳۵ درصد بوده است (جدول ۶).

جدول ۶. شناخت اقدامات محلی جهت سازگاری با کرونا در بخش گردشگری

مفاهیم (جملات کلیدی)	فراوانی	درصد از حجم نمونه (۲۰)
در دوره بیماری همه گیر متحمل ضرر شده ام.	۱۸	۹۰
در حال تلاش برای خارج شدن از وضعیت کنونی بوده ام.	۱۵	۷۵
در دوره همه گیری به مشاغل بخش کشاورزی روی آورده ام.	۱۴	۷۰
در دوره همه گیری به شغل دیگری پرداخته ام.	۱۷	۸۵
نوآوری و ابتکار در مشاغل و بخش گردشگری را داشته ام.	۱۱	۵۵
اجرای پروتکل سخت‌گیرانه بهداشتی را مورد تأکید قرار داده ام.	۱۹	۹۵
به فروش صنایع دستی در اینترنت روی آورده ام.	۹	۴۵
اقدام به فروش تولیدات خود در شهر نموده ام.	۱۳	۶۵
به جذب گردشگر با همکاری تورهای گردشگری روی آورده ام	۸	۴۰
اقدام به جذب گردشگران بومی-محلی نموده ام.	۷	۳۵
جمع	۲۰	-

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

تحلیل و اولویت بندی اقدامات جهت سازگاری با کرونا در بخش گردشگری روستایی

در این بخش نتایج بخش کیفی با استفاده از نمونه بزرگتر و به روش‌های کمی، مورد تحلیل، اعتبارسنجی و اولویت قرار گرفته‌اند. پس از شناخت اقدامات سازگاری با پاندمی کرونا در بخش گردشگری، در این بخش جهت تعمیم نتایج و شناخت و دسته‌بندی اقدامات از روش تحلیل عاملی استفاده شده است. در واقع برای بررسی همبستگی درونی و دسته‌بندی کردن اقدامات جهت سازگاری با کرونا در بخش گردشگری روستایی در قالب چند اقدام اصلی و تعیین مقدار واریانس تبیین شده توسط هر کدام از اقدامات، از روش آماری تحلیل عاملی استفاده شد. در مطالعه حاضر برای بررسی اقدامات سازگاری گردشگری، مقدار KMO برابر با (۰/۶۶۲) به دست آمده که نشان‌دهنده وضعیت مناسب داده‌ها برای تحلیل عاملی است. این مقدار باید بیشتر از ۰/۵۰ باشد. مقدار بارتلت نیز برابر با ۱۴۸۶/۷۹ به دست آمده و در سطح ۹۹ اطمینان معنادار (۰/۰۰۰) است.

جدول ۷. مقدار KMO و بارتلت اقدامات جهت سازگاری با کرونا در بخش گردشگری روستایی

KMO	۰/۶۶۲
بارتلت (Bartlett Test)	۱۴۸۶/۷۹
DF	۴۵
Sig	۰/۰۰۰

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

مقدار ویژه بیانگر سهم هر عامل (اقدام) از کل واریانس متغیرهاست و هر چه مقدار آن بزرگتر باشد، نشان‌دهنده اهمیت و تاثیر بیشتر آن عامل است. نتایج جدول (۸) نشان می‌دهد که اقدام اول بیشترین سهم (۳۵/۰۳ درصد) را در تبیین واریانس اقدامات جهت سازگاری با پاندمی در بخش روستایی داشته است. همچنین اقدام دوم ۲۷/۴۶ درصد و اقدام سوم ۱۶/۴۱ درصد از متغیر وابسته را تبیین می‌کنند.

جدول ۸. مقادیر ویژه اقدامات جهت سازگاری با کرونا در بخش گردشگری روستایی

اقدامات	مقدار ویژه	درصد واریانس مقدار ویژه	درصد تجمعی واریانس
اول	۳/۵۰۳	۳۵/۰۳	۳۵/۰۳
دوم	۲/۷۴۷	۲۷/۴۶	۶۲/۵۰
سوم	۱/۶۴۲	۱۶/۴۱	۷۸/۹۱

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

نامه‌گذاری و رتبه‌بندی اقدامات جهت سازگاری با کرونا در بخش گردشگری روستایی

اقدام یا برنامه اول: نتایج نشان می‌دهد که ۴ متغیر در برنامه یا اقدام اول بارگذاری شده‌اند. این متغیرها ۳۵/۰۳ درصد از واریانس کل اقدام اول را تبیین کرده‌اند. به طور کلی با توجه به متغیرهای بارگذاری شده در این دسته، برنامه یا اقدام اصلی در زمینه سازگاری گردشگری روستایی با پاندمی کرونا " اتخاذ رویکرد مبتنی بر تلاش و مقابله " نام گذاری شد.

اقدام یا برنامه دوم: نتایج نشان می‌دهد که ۳ متغیر در برنامه یا اقدام دوم بارگذاری شده‌اند. این متغیرها ۲۷/۴۶ درصد از واریانس کل اقدام دوم را تبیین کرده‌اند. به طور کلی با توجه به متغیرهای بارگذاری شده در این دسته، برنامه یا اقدام اصلی در زمینه سازگاری گردشگری روستایی با پاندمی کرونا " روی آوردن به مشاغل جایگزین 3 نام گذاری شد.

اقدام یا برنامه سوم: نتایج نشان می‌دهد که ۳ متغیر در برنامه یا اقدام سوم بارگذاری شده‌اند. این متغیرها ۱۶/۴۱ درصد از واریانس کل اقدام سوم را تبیین کرده‌اند. به طور کلی با توجه به متغیرهای بارگذاری شده در این دسته، برنامه یا اقدام اصلی در زمینه سازگاری گردشگری روستایی با پاندمی کرونا " نوآوری و اتخاذ روش‌های جدید عرضه محصولات " نام گذاری شد. در سطح متغیرها نیز بیشترین وزن یا بار عاملی مربوط به اجرای پروتکل‌های سخت گیرانه بهداشتی با وزن ۰/۸۵۹، اتخاذ نوآوری و ابتکار در بخش گردشگری با وزن ۰/۸۵۶ و سپس فروش صنایع دستی از طریق اینترنت با وزن ۰/۸۵۲ بوده است (جدول ۹).

جدول ۹. تحلیل و رتبه‌بندی اقدامات جهت سازگاری با کرونا در بخش گردشگری روستایی

برنامه (اقدام اصلی)	مقدار ویژه	متغیر	بارعاملی
اتخاذ رویکرد مبتنی	۳۵/۰۳	اجرای پروتکل‌های سخت گیرانه بهداشتی	۰/۸۵۹
بر تلاش و مقابله		تلاش برای خارج شدن از وضعیت کنونی	۰/۷۳۸
		متحمل ضرر شدن در دوره پاندمی	۰/۷۳۱
		اقدام به جذب گردشگران بومی-محلی	۰/۷۰۷
روی آوردن به	۲۷/۴۶	روی آوردن به مشاغل بخش کشاورزی در دوره پاندمی	۰/۷۹۳
مشاغل جایگزین		روی آوردن به شغل دیگر در دوره پاندمی	۰/۷۹۲
		اقدام به جذب گردشگر با همکاری تورهای گردشگری	۰/۷۸۱
نوآوری و اتخاذ	۱۶/۴۱	اتخاذ نوآوری و ابتکار در بخش گردشگری	۰/۸۵۶
روش‌های جدید		فروش صنایع دستی از طریق اینترنت	۰/۸۵۲
عرضه محصولات		اقدام به فروش تولیدات در شهر	۰/۷۸۴

منبع: یافته‌های تحقیق، ۱۴۰۲

نتیجه‌گیری

پاندمی کووید-۱۹ با شروع در سال ۲۰۱۹، تأثیرات عمیقی در زندگی بشر برجای گذاشت. بخش‌های مختلف اقتصادی از جمله گردشگری نیز به تناسب از این پیامدها و تأثیرات به دور نبوده است. گردشگری روستایی به عنوان نوعی از گردشگری مبتنی بر منابع طبیعی و فرهنگی، همواره نقش مهمی در توسعه ایفا نموده است که با بروز پاندمی کووید-۱۹،

این بخش با چالش‌های گوناگونی روبه‌رو شد. در این مطالعه سعی شد که اثرات کووید-۱۹ در گردشگری روستایی مطالعه و اقدامات روستاییان جهت سازگاری با شرایط جدید بررسی گردد.

نتیجه تحقیق نشان داد که پاندمی کرونا از نظر اقتصادی، گردشگری روستایی را تحت تأثیر زیادی قرار داده است، بگونه‌ای که میزان گردشگران ورودی به روستا تا قبل از شیوع قابل توجه بوده است و با شیوع ویروس، با توجه به محدودیت‌های گسترده، آمار تقاضاکنندگان کاهش یافته است. بررسی این آمار در حال حاضر (سال ۱۴۰۱) نشان می‌دهد با توجه به عملیات واکسیناسیون و رفع برخی محدودیت‌ها، میزان گردشگر به روستا، یک روند افزایشی و رو به رشد دارد. این روند نشانگر رونق مجدد گردشگری در این روستا و افزایش تقاضاکنندگان است. البته در زمینه گردشگران خارجی شرایط متفاوتی نداشته است و همچنان این نوع از گردشگر رغبت چندانی به بازدید از روستا نشان نداده که البته در مجموع، این شرایط برای بخش گردشگری کشور نیز صادق است.

بررسی درک جامعه روستایی از کووید-۱۹ در بخش گردشگری نشان می‌دهد که بیشتر ساکنان به طولانی شدن پاندمی کرونا اعتقاد نداشته‌اند و در واقع با توجه به تجربیات مختلف خود در زمینه پاندمی‌های گذشته از جمله مالاریا، دوره کوتاهی را نیز برای این پاندمی متصور بوده‌اند. همچنین آن‌ها درک درستی از تأثیر کرونا در فعالیت‌های اقامتگاهی-گردشگری، بازدید گردشگران، درآمد روستاییان و اجرای پروتکل‌های بهداشتی در ارائه خدمات گردشگری داشته‌اند. نتیجه کلی نشانگر این است که ساکنان روستا نسبت به همه‌گیری یا پاندمی کووید-۱۹، درک درستی داشته‌اند. این درک درست از کرونا و شرایط آن سبب شده که ساکنان نسبت به اثرات واکنش مناسبی نشان دهند.

نتیجه بیانگر آن است که شیوع پاندمی در گردشگری روستایی از جنبه‌های درآمد، اشتغال، تعداد بازدیدکننده، فروش صنایع دستی، رونق اقامتگاه‌ها، شرایط کسب و کارهای خانگی ویژه زنان، خدمات گردشگری، وضعیت تورهای گردشگری و تمایل گردشگران به اقامت شبانه روزی تأثیرات منفی داشته است. به عبارت دیگر پاندمی درآمد گردشگری روستایی را کاهش داده و به تعطیل شدن برخی مشاغل و همچنین اقامتگاه‌های گردشگری منجر شده است. علاوه بر این تولید و عرضه محصولات مختلف را نیز تحت تأثیر قرار داده است. مقایسه شرایط قبل از شیوع بر خلاف بعد از شیوع پاندمی، متفاوت است؛ چرا که بر اساس نظر ساکنان روستا، تا قبل از شیوع پاندمی، وضعیت این شاخص‌ها مطلوب بوده است، اما با شیوع کرونا، این شاخص‌ها یک روند کاهشی و منفی را تجربه کرده‌اند. نتیجه تحقیقات شریفی و خاوریان (۲۰۲۰)، هاگ و همکاران (۲۰۲۰)، بیکر و روسبی (۲۰۲۰)، سیو چانک و سو (۲۰۲۰)، ساری و همکاران (۲۰۲۲)، ویشار و استاستنا (۲۰۲۲) نیز تأثیرگذاری کرونا در گردشگری اشاره داشته‌اند و معتقدند کرونا سبب کاهش درآمد، کاهش کسب و کارهای گردشگری، تعطیلی اقامتگاه‌ها، کاهش بازدیدکننده، کاهش بازاریابی و بسیاری از اثرات اجتماعی و اقتصادی دیگر شده است. بنابراین نتیجه این بخش از تحقیق با بخش از تحقیقات ذکر شده همخوانی دارد.

تاب‌آوری گردشگری روستایی در زمینه پاندمی نیز از دیگر موضوعات مهم بررسی شده است. در حقیقت سازگاری گردشگری روستا با توجه به اثرات پاندمی بسیار مهم بوده است. نتیجه نشان می‌دهد که گردشگری روستایی در راستای تاب‌آوری و سازگاری با پاندمی، اقداماتی از جمله اجرای پروتکل سخت‌گیرانه بهداشتی، پرداخت به مشاغل دیگر در دوره پاندمی، اقدام به جذب گردشگران بومی-محلی، روی آوردن به مشاغل کشاورزی، اتخاذ نوآوری در بخش گردشگری، فروش صنایع دستی از طریق اینترنت، فروش محصولات در شهر و همکاری با تورهای گردشگری جهت جذب گردشگر را تأکید نموده است. نتیجه تحقیقات (ساری و همکاران، ۲۰۲۲)، نگوک سو و همکاران (۲۰۲۱)، مارکو و همکاران (۲۰۲۲)، گابریل و همکاران (۲۰۲۱) و تراسکویچ و فونتاناری (۲۰۲۱) نیز بر تاب‌آوری گردشگری در مقابله با کرونا و اتخاذ برخی اقدامات از جمله تقویت بخش کشاورزی، تأکید روی روش‌های فناوری و نوآورانه، عرضه محصولات گردشگری به روش‌های دیگر، تأکید روی آداب و روش‌های بومی، استفاده از شبکه‌های اجتماعی، اعمال پروتکل‌های بهداشتی، حمایت از خانواده‌های آسیب دیده و... تأکید نموده و این اقدامات را جهت سازگاری جامعه با شرایط جدید مؤثر دانسته‌اند. بنابراین گردشگری روستایی دارای این ظرفیت و توان بوده که در مقابله با پاندمی، برخی اقدامات جهت سازگاری با شرایط جهت و جلوگیری از رکود را اتخاذ نماید. این اقدامات سبب شده که اثرات کووید-۱۹ در بخش گردشگری روستا تا حدودی مدیریت شود و میزان اثرگذاری کمتر

شود؛ چرا که با شیوع کرونا همانگونه که بیان شد بخش درآمد و اشتغال روستاییان تأثیر منفی زیادی پذیرفته و روستاییان برای برون رفت از این وضعیت، راهبردها و اقداماتی جهت سازگاری با این پاندمی اتخاذ نمودند. در جمع‌بندی نهایی بایستی ذکر نمود که ساکنان و فعالان بخش گردشگری روستا سه اقدام یا برنامه اصلی را برای کاهش اثرات و سازگاری با پاندمی کووید-۱۹، بکار گرفتند که شامل اتخاذ رویکرد مبتنی بر تلاش و مقابله، اتخاذ روش‌های جدید عرضه محصولات و همچنین روی آوردن به مشاغل جایگزین می‌باشند. بنابراین کووید-۱۹ هر چند اثرات منفی زیاد در گردشگری روستایی داشته است اما به فراخور این بحران، روستاییان توانسته‌اند برخی از این اثرات را کاهش دهند و سازگاری جدیدی را با این پاندمی از خود نشان دهند. با توجه به نتایج چند پیشنهاد ارائه می‌شود. ۱- پیشنهاد می‌شود که مشاغل جایگزین (از جمله ایجاد و تقویت صنایع دستی) در عرصه روستایی با توجه به ظرفیت‌های گردشگری در روستای شیوند، برنامه‌ریزی و ایجاد شود. ۲- پیشنهاد می‌شود که دولت و بخش خصوصی سرمایه‌گذاری مناسبی با توجه به گردشگرپذیر بودن این روستا در منطقه با توجه به دوره پس‌پاندمی، انجام دهند. ۳- پیشنهاد می‌شود که با تبلیغات و بازاریابی، تورهای گردشگری بیشتری را از استان‌های همجوار به سوی روستای شیوند جهت برون رفت از برخی مشکلات اقتصادی، تدارک و برنامه‌ریزی نمود. ۴- پیشنهاد می‌شود با تدارک برخی خدمات جدید، مدت اقامت گردشگران را در روستا افزایش داد. ۵- پیشنهاد می‌شود که ابتکار و خلاقیت در حوزه گردشگری روستا با هدف برون رفت از معضلات پاندمی، توسط نهادهای مرتبط در دوره پس‌پاندمی مورد حمایت و توسعه قرار گیرد.

منابع

- Bakar, N. A., & Rosbi, S. (2020). Effect of Coronavirus disease (COVID-19) to tourism industry. *International Journal of Advanced Engineering Research and Science*, 7(4), 189-193.
- Beck, u. (2006). *Risk Society: Towards a New Modernity*, translated by Mark Ritter, London . Newbury Park . New Delhi, SAGE Publications Lt.
- Beishami, B., Asadi Amiri, T., Salehi, S. (2021). A Study of Post- Covid-19 Ecological Reconstruction Strategies, Case study: Mazandaran Rural Areas. *Journal of Tourism Research*, 2(1), 29-47. (in Persian)
- Cheng, H., Yang, Z., & Liu, S. J. (2020). Rural stay: a new type of rural tourism in China. *Journal of Travel & Tourism Marketing*, 37(6), 711-726.
- Cucari, N., Wankowicz, E., & De Falco, S. E. (2019). Rural tourism and Albergo Diffuso: A case study for sustainable land-use planning. *Land use policy*, 82, 105-119.
- Demiroz, F., & Haase, T. W. (2019). The concept of resilience: a bibliometric analysis of the emergency and disaster management literature. *Local government studies*, 45(3), 308-327.
- Elena, S. I. M. A. (2019). Economic, social and environmental impact of Romanian rural tourism. *Agricultural Economics and Rural Development*, 16(1), 137-146.
- Feng, N., Wei, F., Zhang, K. H., & Gu, D. (2018). Innovating rural tourism targeting poverty alleviation through a multi-Industries integration network: The case of Zhuanshui village, Anhui province, China. *Sustainability*, 10(7), 1-18.
- Gabriel-Campos, E., Werner-Masters, K., Cordova-Buiza, F., & Paucar-Caceres, A. (2021). Community eco-tourism in rural Peru: Resilience and adaptive capacities to the Covid-19 pandemic and climate change. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 48, 416-427.
- Hojjat Shmami, S. and Javan, F. (2022). Ecotourism and Environmental Sustainability in Rural Areas of Rudbar. *Green Development Management Studies*, 1(2), 59-72. doi: 10.22077/jgmd.2023.6082.1018 (in Persian)
- Hoque, A., Shikha, F. A., Hasanat, M., W., Arif, I., & Hamid, A. B. A. (2020). The effect of Coronavirus (COVID-19) in the tourism industry in China, *Asian Journal of Multidisciplinary Studies*, 3(1), 52-58.
- Ibănescu, B. C., Stoleriu, O. M., Munteanu, A., & Iașu, C. (2018). The impact of tourism on sustainable development of rural areas: Evidence from Romania. *Sustainability*, 10(10), 1-19.
- Iran Statistics Center (2016). *Population and Housing Census 2016*, Center website. (in Persian)
- Javan, F. (2021). The Explantion of Tourism Benefits System Distribution Rezvanshahr Rural Area. *Village and Space Sustainable Development*, 2(2), 69-94. doi: 10.22077/vssd.2021.4838.1050 (in Persian)
- Javan, F. and Barzegar, S. (2024). Explanation of the key drivers affecting the realization of community-oriented tourism in the development of peri-urban villages in Rasht metropolis.. *Preipheral Urban Spaces Development*, 6(4), 37-54. doi: 10.22034/jpusd.2025.488032.1323 (in Persian)

- Karimzadeh, H., Khaleghi, A., Naghizadeh, R. (2019). Analysis of the rural community's environmental perception of the spread of the corona virus in the central part of Varzghan county. *Space Economy and Rural Development*, 9(33), 49-70. (in Persian)
- Khartishvili, L., Muhar, A., Dax, T., & Khelashvili, I. (2019). Rural tourism in Georgia in transition: Challenges for regional sustainability. *Sustainability*, 11(2), 1-20.
- Marco-Lajara, B., Úbeda-García, M., Ruiz-Fernández, L., Poveda-Pareja, E., & Sánchez-García, E. (2022). Rural hotel resilience during COVID-19: the crucial role of CSR. *Current Issues in Tourism*, 25(7), 1121-1135.
- Maroto-Martos, J. C., Voth, A., & Pinos-Navarrete, A. (2020). The importance of tourism in rural development in Spain and Germany. In *Neoendogenous Development in European Rural Areas* (pp. 181-205). Springer, Cham
- Meteorological Organization. (2021). *Meteorological statistics and information of the county*, the organization's website. (in Persian)
- Ngoc Su, D., Luc Tra, D., Thi Huynh, H. M., Nguyen, H. H. T., & O'Mahony, B. (2021). Enhancing resilience in the Covid-19 crisis: lessons from human resource management practices in Vietnam. *Current Issues in Tourism*, 24(22), 3189-3205.
- Polukhina, A., Sheresheva, M., Efremova, M., Suranova, O., Agalakova, O., & Antonov-Ovseenko, A. (2021). The concept of sustainable rural tourism development in the face of COVID-19 crisis: Evidence from Russia. *Journal of Risk and Financial Management*, 14(1), 38, 1-19.
- Santos, R. (2021). Return Migration and Rural Tourism Development in Portugal. *Tourism Planning & Development*, 2, 1-24.
- Sari, N. M., Nugroho, I., Julitasari, E. N., & Hanafie, R. (2022). The Resilience of Rural Tourism and Adjustment Measures for Surviving The COVID-19 Pandemic: Evidence from Bromo Tengger Semeru National Park, Indonesia. *Forest and Society*, 6(1), 67-83.
- Sharifi, A., Khavarian, A.R.(2020).The COVID-19 pandemic: Impacts on cities and major lessons for urban planning, design, and management, *Science of The Total Environment*,749(4), 45-67.
- Sio-Chong, U., & So, Y. C. (2020). The impacts of financial and non-financial crises on tourism: Evidence from Macao and Hong Kong. *Tourism Management Perspectives*, 33, 1-15.
- Traskevich, A., & Fontanari, M. (2021). Tourism potentials in post-COVID19: The concept of destination resilience for advanced sustainable management in tourism. *Tourism Planning & Development*, 1, 1-25.
- Vaishar, A., & Šťastná, M. (2022). Impact of the COVID-19 pandemic on rural tourism in Czechia Preliminary considerations. *Current Issues in Tourism*, 25(2), 187-191.
- Yang, J., Yang, R., Chen, M. H., Su, C. H. J., Zhi, Y., & Xi, J. (2021). Effects of rural revitalization on rural tourism. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 47, 35-45.